

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра економіки та публічного управління (601)

Гарант освітньої програми

(підпис)

Валентина КУПРІЯНОВА

(ім'я та прізвище)

«01» вересня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«Підприємництво»

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Експертиза товарів та послуг

(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2023 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Підприємництво» для студентів за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньою програмою «Експертиза товарів та послуг».

«31» серпня 2023 р., 11 с.

Розробник: ст. викл. Вікторія СЕРЕДЕНКО
(прізвище та ім'я, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри економіки та публічного управління (№ 601)

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2023 р.

Завідувач кафедри
д.екон.н., доц.
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Данііл РЕВЕНКО
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 4	<p style="text-align: center;">Галузь знань 07 «Управління та адміністрування» (шифр і найменування)</p> <p style="text-align: center;">Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (код і найменування)</p> <p style="text-align: center;">Освітня програма Експертиза товарів та послуг (найменування)</p> <p style="text-align: center;">Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u></p>	Обов'язкова дисципліна
Кількість модулів – 2		Навчальний рік
Кількість змістовних модулів – 2		2023/2024
Індивідуальне завдання – (назва)		Семестр
Загальна кількість годин: кількість годин аудиторних занять – 80 год./ загальна кількість годин -120 год.		4-й
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2 год.; самостійної роботи студента – 5 год.		Лекції*
		24 годин
		Практичні, семінарські*
	16 годин	
	Лабораторні*	
	___ годин	
Самостійна робота		
80 годин		
Вид контролю		
модульний контроль, залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 40/80 год.

* Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину залежно від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Підприємництво» є формування системи базових знань із організації, функціонування та правового регулювання підприємницької діяльності, а також формування підприємницького мислення.

Завдання навчальної дисципліни «Підприємництво»: ознайомлення студентами з організацією підприємницької діяльності, із сутністю та обґрунтуванням певних кроків, які повинен зробити майбутній підприємець при започаткуванні власного бізнесу.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких компетентностей:

Загальні

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні

СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької та торговельної діяльності.

СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких та торговельних структур.

СК 3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.

СК 6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької та торговельної діяльності.

СК 9. Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких та торговельних структур.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Використовувати базові знання з підприємництва та торгівлі й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

ПРН 3. Мати навички письмової та усної професійної комунікації державною й іноземною мовами.

ПРН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва та торгівлі для подальшого використання на практиці.

ПРН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких та торговельних структур.

ПРН 13. Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких та торговельних структур.

ПРН 16. Знати нормативно-правове забезпечення діяльності підприємницьких та торговельних структур і застосовувати його на практиці.

Міждисциплінарні зв'язки: Менеджмент, Маркетинг, Міжнародні економічні відносини

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Підприємництво як специфічна сфера людської діяльності

Тема 1. Об'єктивні основи функціонування та сутність підприємництва

Розвиток теорій підприємництва. Сутність та характерні риси підприємництва. Суб'єкти та об'єкти підприємництва. Приватна власність як економічна основа підприємницької діяльності. Форми організації суспільного виробництва. Засади підприємницької діяльності в Україні. Роль підприємництва в суспільстві. Логіка та мотивація підприємницької діяльності. Особистість підприємця та його ділові якості.

Тема 2. Економічна свобода та конкуренція

Свобода підприємницької діяльності, принципи здійснення підприємницької діяльності. Господарський кодекс – законодавча база здійснення підприємницької діяльності. Суть та основні функції конкуренції. Види конкуренції та її роль у розвитку підприємництва. Державне регулювання конкуренції. Характеристика цінових та нецінових методів конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Розвиток конкуренції в сучасних умовах.

Тема 3. Мотивація підприємницької діяльності

Підприємницькі інтереси та механізм їх реалізації. Суть, форми, системи заробітної плати. Формування системи ефективної мотивації праці. Методи та показники матеріальної мотивації. Преміювання персоналу. Механізм нематеріальної мотивації трудової поведінки на підприємстві.

Тема 4. Ризики у підприємницькій діяльності

Суть підприємницького ризику. Види ризику та методи їх оцінки. Ризик менеджмент. Управління ризиками у підприємницькій діяльності. Способи оцінки підприємницьких ризиків. Шляхи та методи зниження ризику в підприємницькій діяльності. Страхування ризиків. Хеджування. Опціони.

Тема 5. Етика підприємництва та соціальна відповідальність у бізнесі

Поняття та еволюція принципу етичної та соціальної відповідальності підприємництва. Підприємництво та навколишнє природне середовище. Підприємництво та споживачі. Підприємництво та захист конкуренції. Принципи ділової етики. Основні етичні напрямки підприємництва.

Тема 6. Види, сфери та форми організації підприємництва

Приватне, колективне та державне підприємництво. Види підприємницької діяльності. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності: одноосібне володіння, партнерство та корпорація. Підприємницька діяльність в галузях промисловості, будівництва, транспорту. Торговельне підприємництво. Фінансове підприємництво. Міжнародна класифікація організаційних форм бізнесу. Складні форми підприємницьких утворень.

Тема 7. Підприємство як організаційна структура підприємництва.

Підприємство, його суть та функції. Види об'єднань підприємств. Господарські товариства. Інфраструктура підприємства. Особливості та види кооперативів. Підприємства з іноземними інвестиціями. Державні та змішані підприємства.

Тема 8. Мале підприємництво

Економічна суть малого підприємництва. Функції малого підприємництва. Особливості розвитку малого підприємництва в Україні та за кордоном. Державна політика підтримки малого бізнесу в Україні. Створення та діяльність малих підприємств у сфері послуг.

Тема 9. Інноваційне підприємництво і венчурний бізнес

Інноваційне підприємство та інноваційне підприємництво: сутність та роль. Фактори, що впливають на розвиток інноваційного підприємництва. Венчурний бізнес та його ознаки.

Модульний контроль 1.

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти підприємницької діяльності

Тема 10. Міжнародне підприємництво

Створення спільних підприємств та ТНК. Вільні економічні зони. Офшорні території. Сутність та види зовнішньоекономічної підприємницької діяльності. Торговельний та платіжний баланс країни. Експорт та імпорт товарів, робіт та послуг. Міжнародний бізнес.

Тема 11. Підприємницька ідея

Зміст та етапи реалізації підприємницької ідеї. Джерела ідей та методи їх пошуку. Етапи оцінки ринкової інформації. Проведення маркетингових досліджень. Вибір організаційно-правової форми підприємницької діяльності.

Тема 12. Організація та технологія створення власної справи

Технологія заснування власної справи: вибір ідеї та визначення раціональної стартової стратегії, засновницькі документи та їх підготовка, формування статутного фонду, державна реєстрація підприємництва. Типові моделі кар'єри у бізнесі. Стиль керівництва у бізнесі. Шляхи досягнення успіху у власному бізнесі.

Тема 13. Менеджмент та маркетинг у підприємстві

Сутність менеджменту та його роль у розвитку підприємства. Функції управління. Системи управління. Організаційні комунікації, їхня роль у забезпеченні ефективної роботи підприємства. Організаційні рішення та процедура їхнього ухвалення у підприємстві. Організація маркетингу на підприємстві. Вивчення попиту на продукції та сегментація ринку. Реклама в маркетинговій діяльності. Особливості цінової політики підприємства. Система збуту продукції. Маркетингові дослідження та їх значення для розвитку підприємства. Методи вивчення ринку товарів та послуг.

Тема 14. Планування підприємницької діяльності

Зміст та види планування. Принципи та методи планування діяльності підприємства. Бізнес-план як основа створення підприємства. Зміст та принципи комерційного розрахунку. Організація планової роботи на підприємстві

Тема 15. Фінансове забезпечення підприємницької діяльності

Необхідність та напрями аналізу господарської діяльності підприємства. Методика проведення фінансового аналізу. Основи організації фінансів підприємства. Фінансова діяльність у підприємстві. Управління фінансами на підприємстві. Інвестиції, їх види та особливості залучення та використання. Банківський та комерційний кредит

Тема 16. Система державної підтримки та сприяння розвитку підприємництва

Сутність, завдання, функції, методи, форми та принципи державного регулювання підприємницької діяльності. Необхідність державного регулювання підприємницької діяльності. Передумови та механізми державного регулювання підприємництва. Патентування та ліцензування підприємницької діяльності. Державна підтримка та сприяння розвитку підприємництва

Тема 17. Правове забезпечення розвитку підприємництва

Правова база розвитку підприємництва. Господарський кодекс – законодавча база здійснення підприємницької діяльності. Проблеми правового забезпечення підприємництва в Україні. Вдосконалення нормативно-правової бази розвитку підприємництва.

Тема 18. Фінансові важелі розвитку підприємницької діяльності та оподаткування

Фінансово-кредитна підтримка розвитку підприємництва. Сутність та види податків. Податкова система України, її завдання та функції. Система оподаткування підприємницької діяльності. Система спрощеного оподаткування суб'єктів малого бізнесу.

Тема 19. Коопераційні зв'язки суб'єктів підприємництва

Суть та об'єктивна необхідність коопераційних зв'язків суб'єктів підприємництва. Форми коопераційних зв'язків суб'єктів підприємництва. Франчайзинг. Лізинг. Діяльність бізнес-інкубаторів. Договори субпідряду. Етапи становлення громадських об'єднань підприємців в Україні.

Модульний контроль 2

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усьо го	у тому числі			
		л	п (с.з)	лаб.	с.р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Підприємництво як специфічна сфера людської діяльності					
Тема 1. Об'єктивні основи функціонування та сутність підприємництва	6	1	–	–	5
Тема 2. Економічна свобода та конкуренція	6	1	–	–	5
Тема 3. Мотивація підприємницької діяльності	6	1	1	–	4
Тема 4. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції	6	1	1	–	4
Тема 5. Етика підприємництва та соціальна відповідальність у бізнесі	6	1	1	–	4
Тема 6. Види, сфери та форми організації підприємництва	6	1	1	–	4
Тема 7. Підприємство як організаційна структура підприємництва	6	1	1	–	4
Тема 8. Мале підприємництво	8	1	1	–	6
Тема 9. Інноваційне підприємництво і венчурний бізнес	5	2	1	–	2
Модульний контроль 1 (виконання контрольної роботи)	1	–	1	–	–
Разом за змістовим модулем 1	56	10	8	–	38
Модуль 2					
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти підприємницької діяльності					
Тема 10. Міжнародне підприємництво	6	1	–	–	5
Тема 11. Підприємницька ідея	6	1	1	–	4
Тема 12. Організація та технологія створення власної справи	8	2	1	–	5
Тема 13. Менеджмент та маркетинг у підприємстві	6	2	1	–	3
Тема 14. Планування підприємницької діяльності	6	1	1	–	4
Тема 15. Фінансове забезпечення підприємницької діяльності	6	1	1	–	4
Тема 16. Система державної підтримки та сприяння розвитку підприємництва	6	1	1	–	4
Тема 17. Правове забезпечення розвитку підприємництва	6	1	–	–	5
Тема 18. Фінансові важелі розвитку підприємницької діяльності та оподаткування	6	2	–	–	4
Тема 19. Коопераційні зв'язки суб'єктів підприємництва	7	2	1	–	4
Модульний контроль 2 (виконання контрольної роботи)	1	–	1	–	–
Разом за змістовим модулем 2	64	14	8	–	42
Усього годин	120	24	16	–	80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин.
1	Державне регулювання конкуренції	1
2	Способи оцінки підприємницьких ризиків	1
3	Розробка організаційної структури бізнесу	1
4	Оцінювання ефективності інвестицій підприємства	1
5	Порядок створення та діяльність малих підприємств	1
6	Інновації у підприємстві	1
7	Торговельний та платіжний баланс країни	1
8	Проведення маркетингових досліджень	1
9	Стиль керівництва у бізнесі	1
10	Вивчення попиту на продукції та сегментація ринку	1
11	Бізнес-планування на підприємстві	1
12	Інвестиції, їх види та особливості залучення та використання	1
13	Патентування та ліцензування підприємницької діяльності	1
14	Господарський кодекс – законодавча база здійснення підприємницької діяльності	1
15	Система оподаткування підприємницької діяльності	1
16	Франчайзинг. Лізинг	1
Разом:		16

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особистість підприємця та його ділові якості	5
2	Типи конкурентної поведінки	5
3	Преміювання персоналу	4
4	Хеджування. Опціони	4
5	Основні етичні напрямки підприємництва	4
6	Складні форми підприємницьких утворень	4
7	Державні та змішані підприємства	4
8	Створення та діяльність малих підприємств у сфері послуг	6
9	Венчурний бізнес та його ознаки	2
10	Міжнародний бізнес	5
11	Вибір організаційно-правової форми підприємницької діяльності	4
12	Шляхи досягнення успіху у власному бізнесі	5
13	Методи вивчення ринку товарів та послуг	3
14	Організація планової роботи на підприємстві	4
15	Банківський та комерційний кредит	4
16	Державна підтримка та сприяння розвитку підприємництва	4
17	Вдосконалення нормативно-правової бази розвитку підприємництва	5
18	Система спрощеного оподаткування суб'єктів малого бізнесу	4
19	Етапи становлення громадських об'єднань підприємців в Україні	4
Разом:		80

9. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни застосовуються такі методи навчання, як:

1. Словесні, наочні, практичні.
2. Методи готових знань.
3. Методи здобуття нових знань. метод формування умінь і навичок. метод застосування знань на практиці, методи творчої діяльності, методи закріплення знань, умінь і навичок, методи перевірки і оцінювання знань, умінь і навичок.

10. Методи контролю

Проведення поточного контролю, виконання та захист контрольної роботи, фінальний контроль у вигляді контрольного заходу (усно).

11. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

11.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять	Сумарна кількість балів
Модуль 1			
Змістовий модуль 1			
Робота на практичних заняттях	0....4	Теми 1 - 9	0...20
Самостійна робота (відповідь на контрольні запитання або тематичне тестування)	0...1	Теми 1 - 9	0...5
Виконання контрольної-модульної роботи 1	0...25	1	0...25
Модуль 2			
Змістовий модуль 2			
Робота на практичних заняттях	0....4	Теми 10 - 19	0...20
Самостійна робота (відповідь на контрольні запитання або тематичне тестування)	0...1	Теми 10 - 19	0...5
Виконання контрольної-модульної роботи 2	0...25	1	0...25
Всього з дисципліни			0...100

T1, T2, ..., T19 – теми змістових модулів.

Модульний контроль складається з 1 теоретичного питання (7 балів), 10 (10 балів) тестових питань (15 балів) та практичного завдання (8 балів), які оцінюються у 25 балів.

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного оцінювання виконаних робіт й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з двох теоретичних питань, максимальна кількість балів за кожне питання 50 балів, що складає в сумі 100 балів.

Заохочувальні бали – підготовка та видання наукової статті, доповідь на науково-практичній конференції за тематикою дисципліни «Підприємництво».

11.2 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру з дисципліни «Підприємництво» визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Оцінка «Відмінно» (A): 90 – 100 балів виставляється за таких умов:

- 1) творчий підхід до засвоєного матеріалу, повнота і правильність виконання завдання;
- 2) вміння застосовувати різні принципи й методи в конкретних ситуаціях;
- 3) глибокий аналіз фактів і подій, спроможність прогнозування результатів від прийнятих рішень;
- 4) чітке, послідовне викладення відповіді на папері;
- 5) вміння пов'язати теорію і практику.

Оцінка «Добре» (B): 83 – 89 балів виставляється за наступних умов:

- 1) мають місце деякі непринципові помилки несуттєвого характеру у викладі відповідей при повних знаннях програмного матеріалу;
- 2) переважання логічних підходів перед творчими у відповідях на питання;
- 3) вміння пов'язати теорію з практикою.

Оцінка «Добре» (C): 75 – 82 балів виставляється за наступних умов:

- 1) мають місце деякі непринципові помилки несуттєвого характеру у викладі відповідей при повних знаннях програмного матеріалу;
- 2) переважання логічних підходів перед творчими у відповідях на питання;
- 3) не завжди правильні відповіді у виконуваних завданнях;
- 4) вміння пов'язати теорію з практикою.

Оцінка «Задовільно» (D): 68 – 74 балів виставляється за наступних умов:

- 1) репродуктивний підхід до засвоювання та викладання матеріалу;
- 2) недостатня повнота викладання матеріалу;
- 3) нечітке викладання матеріалу на папері, порушення логічної послідовності при викладі матеріалу.

Оцінка «Задовільно» (E): 60 – 67 балів виставляється за наступних умов:

- 1) репродуктивний підхід до засвоювання та викладання матеріалу;
- 2) недостатня повнота викладання матеріалу;
- 3) неглибокі знання основного матеріалу, наявність великої кількості неточностей у викладі матеріалу;
- 4) нечітке викладання матеріалу на папері, порушення логічної послідовності при викладі матеріалу.

Оцінка «Незадовільно» (FX): 0 – 59 балів виставляється за наступних умов:

- 1) відсутність знань з більшої частини матеріалу, погане засвоєння принципів положень курсу;
- 2) наявність грубих, принципів помилок при виконанні отриманих завдань;
- 3) неграмотне і неправильне викладення відповідей на папері.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

12. Методичне забезпечення

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення лабораторних робіт тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням:

- <http://library.khai.edu/catalog>

13. Рекомендована література

Методичне забезпечення

1. Вартанян В.М., Головань Д.В., Стелюк Б.Б. Основи підприємницької діяльності : навч. посіб. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2009. 43 с.
2. Гавва В.Н. Оценка потенциала предприятия и отрасли : монографія Харьков : Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харьк. авіац. ін-т», 2004. 287 с.
3. Турко Д.О. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2017. 123 с. URL : <http://library.khai.edu/library/fulltexts/metod>

Базова

1. Варналій З.С. Основи підприємництва : навч. посібник. 4-те вид., випр. і доп. Київ : Знання-Прес, 2014. 305 с.
2. Васенко В., Комісар С., Малікова І. Основи малого бізнесу і підприємницької діяльності. Суми: ВАТ СОД, 2012. 186 с
3. Господарський кодекс України №436-ІУ від 16 січня 2003 р URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Герасимчук В.Г. Розвиток підприємництва: діагностика, стратегія, ефективність. Київ : Вища школа, 2012. 267 с
5. Гой І.В., Смелянська Т.П. Підприємництво : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2017. 368 с.
6. Педько А.Б. Основи підприємництва і бізнес-культури : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019. 168 с.
7. Шевеленко С.Д., Федів І.І. Підприємництво та підприємницька діяльність : навч. посіб. / За заг. ред. В.В. Сопка. Київ : Вища школа, 2013. 224 с.

Додаткова

1. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посіб. Київ : Атіка, 2014. 432 с.
2. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
3. Болтянська Л.О., Андрєєва Л.О., Лисак О.І. Економіка підприємства : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 668 с.

14. Інформаційні ресурси

Сайт кафедри k601@khai.edu

1. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>; <http://www.nau.kiev.ua>; <http://www.ukrpravo.kiev.com>; <http://www.liga.kiev.ua>.
2. Методологія науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.interpedagogika.ru>.
3. Методологія науки – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : sites.google.com/site/fajrru/Home/scientific.
4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
5. Національна парламентська бібліотека України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nplu.kiev.ua>.
6. Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korolenko.kharkov.com>.
7. Центр исследований и статистики науки [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.csrs.ru/>.